

Zagreb – Osijek (via Križevci): uvodnik uz članke u filozofskom bloku

Da je *Cris* časopis koji je doista usmjeren na cjelokupno područje humanističkih znanosti, očigledno je nakon uvida u sadržaj njegovih prijašnjih brojeva (godišta). Naime, časopis redovito sadrži članke u kojima je obrađena problematika iz, primjerice, arheologije, povijesti, filologije, etnologije, kao i povijesti umjetnosti te antropologije. Zbog filozofskog bloka koji je u *Crisu* objavljen 2009. godine, navedenim disciplinama nužno je pridružiti i filozofiju. U tom bloku predstavilo se, podsjećam, sedmero hrvatskih filozofa mlađe generacije: Marita Brčić (Split), Bruno Ćurko (Zadar), Davor Balić (Osijek), Luka Boršić, Željka Metesi Deronjić, Ivana Skuhala Karasman i Stjepan Špoljarić (Zagreb). Njihovi radovi bili su posvećeni istraživanju hrvatske filozofske baštine i u časopisu su otisnuti unutar cjeline »Ususret novoj generaciji istraživača hrvatske filozofske baštine«.¹

Osim 2009. godine, svoju orijentaciju prema objavljivanju radova iz područja filozofije *Cris* je potvrdio i u ovom broju, dakle 2011. godine. Međutim, ovogodišnji filozofski blok ne sastoji se od članaka usmjerenih na unaprijed određenu temu koja bi obuhvaćala pojedinu filozofsku disciplinu, filozofsko razdoblje ili, poput filozofskog bloka iz 2009. godine, temu u kojoj su se generacijski bliski istraživači bavili isključivo proukama nacionalne filozofske baštine. Ovaj blok sadrži članke u kojima je svaki autor obradio misao upravo onog filozofa koji, po mojem sudu, uvelike obilježava autorov istraživački rad. Iznesenu tvrdnju najbolje je potkrijepiti uvidom u bibliografije autora članaka ovoga bloka.

Ivana Skuhala Karasman (Zagreb) redovito osvjetljava teme iz hrvatske filozofske baštine. S tom činjenicom čitatelji *Crise* itekako su dobro upoznati, jer je ovo već treći članak koji je objavila u križevačkom časopisu. U ovom broju ba-

vila se mišlju creskog renesansnog filozofa Frane Petrića, čiji je filozofski nauk, dakako, proučavala i prethodnih godina.² Istovjetne odredbe mogu se izreći i o istraživačkom radu Davora Balića (Osijek). Kao što potvrđuje i ovogodišnji broj *Crise*, on je često usredotočen na prouke života i djela Frane Petrića.³ Željko Senković (Osijek) ponovo je dokazao svoju iznimnu upućenost u nauk njemačkoga filozofa Immanuela Kanta. Naime, članku koji je Senković u ovom bloku časopisa supotpisao s Eleonorom Kramarić (Osijek) pretходила su njegova temeljita proučavanja Kantove filozofske misli.⁴ Vladimir Jelkić (Osijek) i Livija Reškovac (Osijek) obradili su filozofska stajališta Friedricha Nietzschea. Da je Jelkić dugogodišnji proučavatelj Nietzscheova nauka, nedvojbeno potvrđuju i njegove dvije monografije posvećene tom njemačkom filozofu.⁵ Ivan Peklić (Križevci) analizirao je znameniti rektorski govor Križevčanina Franje Markovića. Zaokupljenost Markovićevom filozofskom mišlju čini tek dio Pekličevih istraživanja pri pisanju doktorske disertacije pod naslovom »Društveno-politička, prosvjetno-znan-

¹ Blok koji u *Crisu* sadrži članke spomenutih sedmero filozofa o temama iz hrvatske filozofske baštine vidi u: Davor Balić (ur.), »Ususret novoj generaciji istraživača hrvatske filozofske baštine«, *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci* 11 (2009), str. 133-237.

² Ovom prilikom izdvajam tek dva autoričina članka o Frani Petriću: Ivana Skuhala Karasman, »Petrićevo i Ficino-vo razumijevanje utjecaja neba na zemaljsko«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 34 (2008), str. 69-79; Ivana Skuhala Karasman, »Petrićevo razumijevanje utjecaja nebeske na zemaljsku regiju«, *Filozofska istraživanja* 30/3 (2010), str. 487-496.

³ Ovom prilikom izdvajam tek dva Balićeva članka o Frani Petriću: Davor Balić, »Izvori Petrićeve *Panarchije*«, *Filozofska istraživanja* 19/1-2 (1999), str. 43-88; Davor Balić, »Hrvatske bibliografije o Petriću«, *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci* 10 (Križevci, 2008), str. 150-176.

⁴ Ovom prilikom izdvajam tek dva Senkovićeve članka o Immanuelu Kantu: Željko Senković, »Kantovo pomirenje znanosti i religije«, *Filozofska istraživanja* 27/2 (2007), str. 357-371; Željko Senković, »Horizont egzistencijalne antropologije – Heidegger, Kant, Scheler«, *Filozofska istraživanja* 31/3 (2011), str. 523-535.

⁵ Vladimir Jelkić, *Nietzsche i Adorno: kritika filozofije u spisu »Negativna dijalektika«* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1990); Vladimir Jelkić, *Nietzsche: Povratak vlastitosti* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 2001).

stvena i kulturna djelatnost hrvatskog mislioca Franje Markovića (1845-1914)«.

Prije negoli prikazem članke koji su uvršteni u ovogodišnji filozofski blok, ukratko ću pojasniti razlog zbog kojega sam uvodnik naslovio »Zagreb – Osijek (via Križevci)«. Kao što se može doznati iz prethodnog odlomka, u bloku su zastupljeni autori iz Zagreba, Osijeka i Križevaca. Zahvaljujući križevačkom *Crisu*, odnosno njegovu uredništvu, i zahvaljujući Ivanu Pekliću, glavnom uredniku *Crise* koji je ujedno autor jednog od članaka u filozofskom bloku, Križevci su prilikom objavljivanja bloka bili najvažnijom karikom u okupljanju i povezivanju istraživača iz dva najveća grada kontinentalne Hrvatske: Zagreba i Osijeka.

Za redosljed članaka u bloku presudan je bio kronološki pristup, zbog čega su filozofi koje su autori obradili poredani od starijih prema mlađima. Prva dva članka zato su posvećena Frani Petriću (1529-1597), treći Immanuelu Kantu (1724-1804), četvrti Friedrichu Nietzscheu (1844-1900), a posljednji, peti, Franji Markoviću (1845-1914). Budući da svaki čitatelj ima priliku donijeti vlastitu prosudbu o vrijednosti i doprinosu objavljenih članaka, u nastavku ću ukazati tek na obilježja koja se o svakom članku mogu smatrati najopćenitijima.

Ivana Skuhala Karasman svoj članak je naslovila »Petrićevo razumijevanje astrologije u *Deset dijaloga o povijesti*«. U njemu je obradila dvije astrološke teme koje su bile aktualne u razdoblju renesanse: pitanje porijekla astrologije te vezu astrologije i cikličko-eshatološkog poimanja koncepta vremena. Od autorice doznajemo da se Petrić u djelu *Deset dijaloga o povijesti* (1560) iskazao kao renesansni filozof koji je o povijesti naučavao kao disciplini kojoj je u središtu čovjek i koja je odraz ljudskog djelovanja, ali i to da nebesko uvelike djeluje na zemaljsko, posebice svojim kretanjem, svjetlošću, toplinom i uplivom.

O creskom renesansnom filozofu Frani Petriću pisao je i Davor Balić. Svoj članak naslovio je »Najranija svjedočanstva o Frani Petriću: Christian Gottlieb Jöcher, njegovi izvori i drugi biografski leksikoni od početka 17. do sredine 18. stoljeća«. Polazište Balićevih istraživanja bio je *Allgemeines Gelehrten-Lexicon* (1750-1751), četverosveščani bibliografski leksikon koji je sastavio njemački le-

ksikograf Jöcher. Osim izvora Jöcherove natuknice o Petriću, u članku su obrađeni i zapisi koji su o Petriću objavljeni u biografskim leksikonima te srodnim im izdanjima na koje su se pozvali izvori Jöcherove natuknice o Petriću.

Treći članak u filozofskom bloku napisali su Željko Senković i Eleonora Kramarić. Naslovili su ga »Kantova teorija odgoja u etičkoj perspektivi«. Prema njihovu mišljenju, Kantova stajališta o odgoju najbolje je sagledati tako da proučimo njegove tri maksime: misliti sam; zamisliti sebe na mjestu drugog čovjeka; uvijek misliti u skladu sa samim sobom. Nakon što su analizirali svaku od tih maksima, autori su se usmjerili na Kantovu koncepciju uma, zatim na njegovu ideju o radikalnom zlu, a potom su detaljno istražili Kantov spis *Über Pädagogik (O pedagogiji)*. Na temelju poduzetih istraživanja autori su zaključili da se realizacija svih načina pojavljivanja praktičkog uma može omogućiti tek odgojem.

I četvrti članak u bloku potpisalo je dvoje autora: Vladimir Jelkić i Livija Reškovac. Svoj članak naslovili su »Nietzscheovo poimanje života«. Podsjećajući da je Nietzsche za jedne bio »posljednji metafizičar«, za druge »nominalist«, za treće »obrnuti Platon«, za neke »ideolog imperijalizma«, a za neke tek »ekscres u povijesti filozofije«, autori su istražili Nietzscheovo razumijevanje pojma »život« (*bios*). Pritom su se najčešće oslanjali na djelo *Volja za moć*. Razlikujući volju za moć od volje za nemoć, u članku su zaključili da je Nietzscheovo poimanje života aktualno i poticajno za bioetička promišljanja bliska biocentrizmu.

Posljednji članak u bloku napisao je Ivan Peklić. Naslovio ga je »Ususret 130. obljetnici Markovićeve rektorskoga govora (1881): ostvareni zadaci u istraživanju hrvatske filozofske baštine«. U članku je ukazano na zadatke koje je prije točno 130 godina Marković ostavio u naslijeđe onima koji će se baviti istraživanjem hrvatske filozofske baštine. Budući da u članku nudi prikaz i pregled dosadašnjih nastojanja u određivanju i izvršavanju zadataka koji se odnose na istraživanje hrvatske filozofske baštine, Peklić je podsjetio i na rezultate onih istraživanja koja su ostvarili, primjerice, Erna Banić-Pajnić, Pavo Barišić i Ivica Martinović.

Davor Balić